

CARAGIALE ȘI UN „ÎNTÂI APRILIE” PE DOS

Autor: Iulian-Alfred Husac | 9 aprilie 2022

Întâi aprilie— o să râdem de Poltronu, și pe urmă, ce?

Așa începe intriga monologului dramatic „1 Aprilie”¹ de I. L. Caragiale, o creație mai puțin cunoscută a dramaturgului, al cărei subiect central se învâрте în jurul unei farse – ați ghicit, de 1 aprilie – încheiată printr-o tragedie, moartea unui anume Mitică. Personajele sunt Mișu, zis și *Poltronu*² (cel vizat de farsă), tânărul cu *maniere de mic impiegat* care monologhează și Mitică (farsorii) și Cleopatra (complicele). Ca în majoritatea lucrărilor lui Caragiale, personajele trădează un soi de naivitate (care se apropie de imbecilitate) și disoluție morală:

„De-aia, eu îi spuseseam lui Mitică să-l lase-n pace, da’, fiindcă ăilalți a vrut, zic și eu: Haide! Ce-o să se-ntâmple?”³

Odată declanșat, firul întâmplărilor pare de neoprit, iar cititorul e obligat să participe la acțiune alături de personaje. Ritmul relatării, deși linear, este alert și plin de nuanțe estetice perfect *așezate* de autor în construcția operei. La rândul lor, personajele par angrenate de un fel de forță necunoscută, mascată prin mahalagism și umor deformat:

„Asta era intriga lui domnul Mitică, de râdea mereu și-și făcea semne cu Cleopatra — asta era: ea să meargă pe la trei și jumătate pe movilă, și el, adică Mitică, să se facă mitocanul, să-i ceară cont lui Mișu, și noi să ieșim toți să ne batem joc de întâi aprilie de Poltronu!”

Mitocanul, soțul Cleopatrei (femeia adulteră, de moravuri ușoare, amanta „recomandată” tuturor), lipsește din oraș, ocazie perfectă de a-i înscena lui Mișu

întoarcerea soțului gelos și prinderea celor doi în fapt în *Cișmegiu*. Rolul soțului în farsă îl va juca Mitică, cel care – cumplită ironie – moare din cauza unui calcul greșit: Poltronu, într-un specific acces de frică, îl lovește cu bastonul în cap.

Tabloul, la început comic, devine sinistru: asemeni unei piese de teatru tragice, personajele așteaptă *semnul* (motiv tragic) fluieratului lui Mișu, distanța dintre ele (Mișu se afla pe o potecă, Cleopatra îl urmează, tânărul și Mitică erau ascunși după niște bolovani, în partea *ailantă*), ploaia ușoară și întunericul adaugă tensiune scenei. Acțiunea se consumă repede, atât de repede încât, după ce Cleopatra constată că Mișu „l-a omorât” pe Mitică, sare în brațele celui dintâi. Scena tragi-comică este accelerată de căutarea poliției, care refuză să intervină pe motiv că *ar fi o farsă de întâi aprilie*.

„El a murit pe seară — așa a spus doctorul; (zâmbind sceptic) eu zic că era mort chiar când am ajuns la spital: când l-am luat să-l coborâm din birje, a mai horcăit o data tare și pe urmă s-a plecat scurt cu bărbia-n piept, parcă i-a trosnit junghetura... (face mișcarea.) Atuncea, când s-a aplecat, i-am văzut creierii amestecați cu păr și sânge cu spumă. (grimasă.)”

Teatrul absurdului este anticipat prin atitudinea incosistentă și anormală a personajelor, care acționează sau reacționează exact pe dos. O legătură anacronică cu Ionesco⁴ ne-ar ajuta să înțelegem mai bine ce se întâmplă în *1 Aprilie*. Șocul unui eveniment precum moartea este situat la granița dintre tragic și comic, cauzând diluarea dihotomiei tragic-comic și confuzia cititorului. Zâmbetul, râsul sau grimasa ar fi niște reacții absolut firești în alte împrejurări. Tocmai faptul că apar în preajma morții creează o barieră, un mijloc de protecție față de absurd. Contrastul dintre atitudinea lipsită de orice remușcare a vinovaților din final, la pachet cu lipsa oricărei sancțiuni (cu excepția, ei bine, a destituirii din funcțiile bugetare pe care le dețineau, nu pentru că ar fi criminali, ci *scandalagii*) și gravitatea faptei creează imaginea unei lumi degenerate, oarbe, într-un prezent-prezent, fără trecut sau viitor⁵.

„Halal de întâi aprilie!... Eu îi spuseseam lui Mitică... (pleacă fluierând cu brio «Margareto, îngeraș iubit».)”

NOTE

1. „1 Aprilie” a fost publicat de I. L. Caragiale pe 5 aprilie 1896, în revista *Adevărul*. Textul este disponibil, împreună cu un foarte interesant studiu introductiv, la adresa: <https://leviathan.ro/1-aprilie-monolog-de-i-l-caragiale/>. ↑

2. *Poltron* = (persoană) care nu are curaj sau simțul onoarei; (om) laș, fricos, definiție disponibilă la: <https://dexonline.ro/definitie/poltron>. ↑
3. Toate citatele din articol au fost extrase de la următoarea adresă: https://ro.wikisource.org/wiki/1_Aprilie. ↑
4. A se vedea și Oana Corneanu (Zugravu), „Eugen Ionescu și literatura absurdului. Imposibilitatea circumscrierii într-un șablon”, *Median Critic*, volum 35, nr. 2, 2020, pp. 51-64. ↑
5. Pentru o imagine similară, redată de data asta cinematografic, a se vedea filmul *De ce trag clopotele, Mitică?* (1981), în regia și scenariul lui Lucian Pintilie, interzis în perioada comunistă. Este atât un tribut, cât și o superbă reprezentare vizuală a universului caragelian. ↑

Imagine: Ion Luca Caragiale; Sursa: Wikipedia